

**Treenighets søndag, 15. juni AD 2025**

**DELK-Østfold, Normisjonshuset, Gløne, Halden**

**Tekster: Jes. 6,1-8; Apg. 17,22-34; Luk. 24,45-49**

### **Jes. 6,1-8**

Synden er menneskenes grunnproblem, og dersom Gud på dommedag sier nei til oss, da er alt tapt. Spørsmålet om fred med Gud er menneskets djupeste spørsmål.

I det år Juda-kongen Ussia døde, fikk Jesaja se han som skulle være folkets egentlige konge. Ikke bare i Israel, men i hele tilværelsen var Gud konge (sml. Salme 93,2), og endetidsdramaet vil munne ut i hans evige kongedømme. Som vi leser i Joh. åp.: «Kongedømmet over verden er blitt vår Herres og hans Salvendes, og han skal være konge i all evighet.» (Joh. åp. 11,15).

Jesaja kom nok fra en gudfryktig heim. Han hadde jo fått så fint et navn: Jesaja: Frelse er Herren. Jo, han var nok vant til å ferdes i Guds hus og tok den ytre gudsdyrkelsen samvittighetsfullt. Men han var ikke frelst! Han ventet nok ingen særskilt opplevelse i templet denne gangen heller. Men Herren stanset han. Omkring Herren stod serafim som ropte ut: «Hellig, hellig, hellig er Jahve Sebaot [altså Herren, hærskaenes Gud]! All jorden er full av hans herlighet.» Legg merke til det. Herren er hellig. Og hør: Alt Gud er, det er han som den hellige, og alt Gud gjør, det gjør han som den hellige. Helligheten virker både til frelse og til dom (sml. 1Sam. 2,2ff). Den hellige Gud er som ilden som lyser og varmer, men som også kan fortære og brenne opp og ødelegge. Det gjelder å omgås ilden på den rette måten. Det gjelder å omgås Gud på den rette måten.

Jesaja ser brått sitt eget liv som i et glimt og blir grepet av redsel. Ureine lepper vitner om et ureint hjerte. Jesaja kjenner en kontrast mellom seg selv og folket sitt på den ene sida og serafim, som lovsang Gud med sine lepper, på den andre sida. Derfor lå det så nær å klage over sine ureine lepper. Jesaja var en synder, og han trodde alt håp var ute. Måtte ikke Guds hellighet fortære han?

Men Gud er nådig, og han lot ikke den skrekkslagne Jesaja bli værende i skrekken og fortvilelsen. Det er klart at serafim som kommer til Jesaja med en gloende stein, handler etter oppdrag fra han som sitter på tronen. Steinen har ligget på Guds alter. Ved den som

ytte middel blir Jesaja rein og skyldfri. Uten forberedelser var Jesaja kommet til Guds hus, og den hellige Gud ble til frelse for han!

Merk at det står at synden er sonet. I den gamle pakt ble uskyldig dyreliv gitt for skyldig menneskeliv. Men den egentlige dekningen for syndsforlatelsen – også før den nye pakt kom – er Golgata-offeret. Hele den gammeltestamentlige ordningen av forholdet mellom Gud og dem som trodde på han, bygde djupest sett på dette offeret. Synden fra alle tider og fra alle verdens kanter bar Jesus på seg opp på korset, og der døde han for det alt sammen. Jesaja fikk høre forløsningens ord knyttet til et sakramentalt tegn, som for oss kan peke fram mot dåpen og nattverden.

På syndsforlatelsens grunn opplever Jesaja kallet til å bli profet. Gud henvender seg ikke direkte til han, men han er straks villig. Denne tjenestevilligheten er uten tvil skapt i han da Gud i nåde tilgav han synden. Den glød et menneske engang fikk, kan lett slokne. Sangeren sier: "[Å], tenn mitt hjerte opp igjen med kjærlighetens iver, så jeg giver meg ganske til deg hen, og alltid hos deg bliver!" (H. A. Brorson etter Paul Gerhardt, Sangb. 48,1)

Og kanskje skulle vi absolutt i dag på Treenighets søndag minne om at som Gud fra evighet er Fader, Sønn og Hellig Ånd, ligger kanskje dette antydningssvis i teksten fra Jesaja. Ikke bare roper serafene et tredobbelt Hellig som beskrivelse av Gud, men Herren, som er tre personer i det ene guddomsvesen, sier også: «Hvem skal jeg sende, og hvem vil gå for oss?»

Å lære seg selv å kjenne er viktig. Å lære den Hellige å kjenne er ennå viktigere.

### **Apg. 17,22-34**

Paulus' tale på Areopagos er et eksempel på den apostoliske misjonsforkynnelsen for hedninger (sml. 14,15-17). For mennesket uten bibel, som det er blitt sagt.

Mennesket uten bibel. Mange har en bibel, men det er ikke sikkert at de leser i den. Hvor i Norge tror dere folk leser mest i Bibelen? Ifølge en undersøkelse for noen år sia er det i Rogaland og Agder. Mer uventet var det kanskje at det var de med høyest utdanning som leser mest. Så i parentes bemerket: Hvordan skal vi få dem med mindre utdanning til å lese mer? Å lytte til bibelsk forkynnelse og selv lese Bibelen i sammenheng er

brennpunktene i en ellipse der innsikt og kunnskap kan vokse og vi kan få det de gamle kalte et myndig lekfolk.

Legg merke til at Paulus' tale er fullkomment tilpasset tilhørernes forutsetninger uten å gå på akkord med sannheten. Han talte til mennesker som var uten bibel. Blant dem var det filosofer av helt ulike retninger, epikureere og stoikere. Alteret for en ukjent Gud, som apostelen hadde sett i Aten, vitnet om to ting: Folk forstod at det finnes en Gud. Og de innså at han var ukjent for dem. Mange mennesker i vår tid har det på liknende vis. I dette så Paulus et utgangspunkt. Ikke noe mer. Ingen endestasjon. «Det som dere altså dyrker uten å kjenne, dette forkynner jeg dere.» Han var i virkeligheten blitt opprørt i møte med det atenske hedenskaps virvar. Han ble opprørt, ser vi i v. 16. Men nå var han opptatt av å nå inn til menneskers tanker, samvittighet og hjerte. Den sanne Gud er ukjent, men Paulus, som i Romerbrevet bekjenner at han står i gjeld både til grekere og barbarer, både til vise og til uvise (Rom. 14), vil gjøre han kjent. Det er ikke rett å holde evangeliet for oss selv. Det er jo et budskap til alle. Gud vil at alle mennesker skal bli frelst og komme til erkjennelse av sannheten (1Tim. 2,4). Menneskers religiøsitet kan være tradisjonell eller spekulativ. Den kan romme overleverte tanker eller tankemessige ideer som folk gjør seg. Men utgangspunktet vil ofte være forståelsen av at det står en skaper bak den verden vi lever i. Det finnes også dem som er forførte av ateismen. Noen av dem Paulus snakket med, var epikureiske filosofer. De var materialister. Epikur, som levde mer enn tre hundre år tidligere, hadde satt seg fore å fri mennesker fra frykt for død og dom. Han mente at verden består av atomer og tomrom, som alltid har eksistert, men uten en overordnet plan. Han påstod at når et menneske dør, spres sjelens atomer, og da eksisterer vedkommende ikke mer og kan heller ikke rammes av noe som helst. I den grad stakk han altså hodet i sanden at han sa: «Døden vedkommer oss ikke, for så lenge vi er til, er ikke døden her, og når døden kommer, er vi ikke mer til.» I vår tid har ateismen hatt vind i seglene selv om den aldri kan overvinne skapertroen. Men den kan gjøre uopprettelig skade. Paulus vil naturligvis hjelpe også epikureere til sannhets erkjennelse, men han taler på Areopagos først og fremst til mennesker som kunne nikke gjenkjennende til bibelsk skapertro selv om de i utgangspunktet ikke delte skapertroen. Vi skal være bevisste på at vi har et budskap, åpenbart i Bibelen, som menneskene trenger, men som mennesker uten bibel ikke kjenner. Paulus' tale er som sagt tilpasset tilhørernes forutsetninger. La oss prøve å lære av det. Paulus talte til mennesker som ved nærmere

ettertanke kunne skjønne at det står en skaper bak verden. Apostelen forkynner at denne skaperen er herre over universet og den som gir liv og livsopphold til oss alle. Jorda ble skapt til bolig for alle folk, og de skulle alle søke den ukjente Gud. Paulus har også funnet et utgangspunkt i grekernes egen litteratur. Og han beslaglegger så å si sitatene for den ukjente Gud som han forkynner, den levende skaper, herre og livgiver. Frimodig tar han orda ut av den mytologiske sammenhengen og anerkjenner at forfatterne som i et glimt har sett noe vesentlig. Den levende Gud er ikke langt borte fra oss, nei, han har oss i si hand, vi lever i han, ja, vi er hans slekt. Atenerne kunne knapt tro at de var i slekt med barbarer. Men alle folkeslag, alle er av ett blod, sier Paulus til fordomsfulle atener, rasister ville vi kanskje kalle dem. Ingen folkeslag er dermed mindre verd enn andre. Alle folk er Guds slekt<sup>1</sup>, for alle folk og hvert enkelt menneske er skapt av han, som er herre over universet. Og når vi er Guds ætt og altså skapt i hans bilde, må ingen tro at vi kan lage guder i gull og sølv og stein i vårt bilde eller etter vår tanke. Den levende Gud bor heller ikke i menneskers templer eller lar seg tjene av menneskehender som om han trengte noe. Nei, det er Gud som gir alle liv og ånde og alt. Han er altså ikke skapt i vårt bilde, men vi er skapt i hans bilde. Det var nok mange av tilhørerne som hang med og var spente på fortsettelsen, mens de tenkte på hvor mye penger som var brukt på templer i Aten og hvor mye energi som ble brukt på ofringer til forskjellige guder. For de skjønte nok at himmel og jord hviler i hans hand som har skapt dem. At den Gud de ikke kjenner, er før og over det skapte. Og filosofisk skolerte hedninger var enige i at menneskelige byggverk ikke kunne inneslutte det guddommelige. Og så går apostelen over til å fortelle dem at Gud har sendt ut en befaling til hele menneskeslekten om å vende om. Det er fastsatt en dag da Gud skal dømme verden med rettferdighet. Det skal skje ved den han har utvalgt og reist opp fra de døde. Vi vet hvem Paulus mener. Og han understreker at dette ikke er noen løs påstand. Ved å oppreise Jesus fra de døde har Gud gitt fullgodt bevis (gresk: πιστιν παρασχων) for ektheten i det kristne budskapet. Paulus bruker et begrep (πιστις) som her likesom i Aristoteles' retorikk sikter til en tillitvekkende og overbevisende kjensgjerning.<sup>2</sup> Jesu oppstandelse er et uovervinnelig argument. Oppstandelsen er det sentrale historiske beviset på at kristendommen er sann (sml. 1Kor. 15,1ff). Apostlene skulle være vitner om

---

<sup>1</sup> Han refererer til Aratos, som levde tre hundre år tidligere, og som hadde studert stoisk filosofi i Aten.

<sup>2</sup> Sml. Ø. Andersen, *I retorikkens hage*, 2000<sup>3</sup>, 33f om πιστις som bevismiddel i Aristoteles' retorikk.

hans oppstandelse (Apg. 1,22), og vi kan lære av dem å konfrontere mennesker med Jesu oppstandelse som en historisk kjensgjerning som utfordrer til tro.

Nå blir evangeliet forkynt for alle folk, og det følges av et ultimatum om omvendelse før dommens dag kommer. Verdens ende og den endelige dom var ikke mindre fremmed for atenerne enn den bibelske skapertro. Men når Paulus taler om Jesus som redskap for dommen og sier at Gud har gitt sikkert bevis på dette ved å reise han opp fra de døde, reagerer forsamlingen med å dele seg. Noen tar avstand med forakt og spott, andre er interessert og vil høre mer. Og en slik dobbel reaksjon må vi alltid være forberedt på, uansett hvor forståelsesfullt vi legger fram budskapet. Om epikureerne ikke reknert med noe liv etter døden, mente grekere flest at sjelen er udødelig. Men deres udødelighetstro stred mot den bibelske oppstandelsesforventningen. For gresk tenkning var den legemlige oppstandelse, ikke bare usannsynlig, den var heller ikke ønskelig. Det kommer av den sterke dualismen i gresk filosofi, tanken motsetning mellom sjelen og kroppen (sml. Platon). Når legemet ble oppfattet som sjelens fengsel, kunne en legemlig oppstandelse se ut til å være ensbetydende med at sjelen på nytt kom i fengsel. Men for en bibelsk betraktning er det helt annerledes. Oppstandelsen hører med til seieren over døden. Det handler ikke om at sjelen blir forløst fra legemet, men om at legemet blir forløst fra forgjengeligheten i denne verden.

### **Luk. 24,45-49**

I evangelieteksten er vi tilbake i Jerusalem. Den oppstandne Herre Jesus Kristus måtte åpne disiplenes forstand så de kunne forstå Det gamle testamentet. Han viste dem både at den veg han hadde gått gjennom lidelse, død og oppstandelse, var forutsagt i Skriftene, og at omvendelse og syndenes forlatelse skal forkynnes for alle folkeslag, fra Jerusalem til jordens ender, for jøder, grekere, barbarer, afrikanere, europeere, amerikanere, australiere, stillehavsfolk og asiater, og også for oss her i vårt land. Jesus gjør sine disipler til korsteologer. Han sprenger jødisk herlighetsteologi, gjerningsreligion og nasjonalisme ved evangeliet om forsoning og syndsforlatelse og kallet til misjon til alle folkeslag. Herrens ord går ut fra Jerusalem. Og det er for alle folk. Disiplene skulle ikke gå i egen kraft, men bli ikledd kraft fra det høye. Og på pinsedagen står Peter fram og forkynner at Joels profeti om åndsutgytelsen i de siste tider er gått i oppfyllelse. Den

korsfestede, oppstandne og himmelfarne Jesus Kristus har sendt Den Hellige Ånd fra Faderen. Jahves Ånd, visdoms og forstands Ånd, råds og styrkes Ånd, den Ånd som gir kunnskap om og frykt for Jahve, som Jesaja sier (Jes. 11,2). Tilhørerne rammes i samvittigheten fordi de har korsfestet Jesus. På spørsmål om hva de skal gjøre, sier Peter at de skal vende om og la seg døpe på Jesu Kristi navn. Da skal de få syndenes forlatelse og Den Hellige Ånds gave. For løftet, sier Peter, hører dere til og deres barn, altså jødefolket, og alle dem som er langt borte, slik vi var her nord, så mange som Herren vår Gud kaller til seg, sier Peter. Å vende om er ikke bare å få se sin synd, men det er også å gripe tak i løftene, og komme på løftene.

Omvendelse og syndenes forlatelse. Vi hørte om Jesaja. Han ble grepet av gudsfrykt og rammet i samvittigheten, men han fikk også ta imot syndenes forlatelse. Omvendelse og syndenes forlatelse. Paulus kom til Aten med det samme budskapet. Noen avviste det. Men noen kom til troen. Tenk det! Det nyttet. Også vi er kalt til å vitne.

*Ragnar Andersen*

pastor, ph.d.